

מנהיג מחושל

Category: שמות, שמות

כיצד משפיעות טראומות הילדות על ההתנהגות בעתיד?

מטענים מהילדות

"מה קרה לך" - "What happened to you" זהו שם של ספר שיצא לאור בשנה האחרונה, אותו כתבו שני אנשים מפורסמים בארה"ב, אופרה וינפרי וד"ר ברוס פארי.

הם כותבים כשמראיינים אדם שסובל מבעיות כמו אסירים שיושבים בכלא וכו', במקום לשאול אותם "מה הבעיה שלך" צריך לשאול אותם "מה קרה לך" "not what is wrong with you," "what happened to you".

הם סבורים שהסיבה לכך שאותם בני אדם התדרדרו לפשע באה בגלל שבצעירותם הם חוו חוויות קשות, וזה גרם להם להפוך לאנשים עם פחדים ועם קושי להתגבר על הכעס שלהם. זו הסיבה, לדעתם, שהם מגיבים בצורה שהם מגיבים.

ככל שהטראומה אירעה בגיל צעיר יותר, כך יש לה השפעה חזקה יותר על האדם, ולכן זו לא אשמתו של אותו אדם שהוא נוהג בצורה מופרעת כזאת, אלא הטראומה שחווה בקטנותו היא זו שגורמת לו להתנהג כך.

לדוגמה היא חולקת עם הקוראים סיפור שקרה לה עצמה. בתור ילדה צעירה, היא גדלה בבית של הסבתא שלה, והייתה ישנה איתה בחדר אחד. פעם היא התעוררה באמצע הלילה וראתה איך שסבא נכנס לחדר וניסה לחנוק את סבתא. סבתא התגברה עליו והצליחה להרחיק אותו.

מאז, כל לילה לפני השינה הם היו נועלים את הדלת ומעמידים כסאות מתחת לידית כדי שהסבא לא יצליח בשום אופן לפתוח את הדלת. כל לילה סבתא הייתה שואלת אותה אם היא ווידאה שהדלת נעולה היטב.

הפחד הזה רדף אותה גם בתור אישה מבוגרת ומצליחה. כשהיא חיה בבניין רב קומות בשיקאגו, מפעם לפעם היה משתלט עליה אותו פחד קמאי, ולמרות שהיא ידעה היטב שיש שמירה על הבניין, ושישנו שומר בכניסה ומצלמות וכו', הפחד הלא רציונלי היה כל-כך חזק שהיא הייתה עוזבת את דירתה בבניין ושוכרת חדר במלון כדי להעביר את הלילה.

את זה היא הביאה כדוגמה עד כמה טראומה שילד עובר בצעירותו יכולה להשפיע על כל ימי חייו.

הרב נחמן סודק ע"ה השליח של הרבי לאנגליה. נשלח לאנגליה בשנת תש"כ ובנה שם אימפריה מפוארת של מוסדות חב"ד, עד שהמלכה אליזבת העניקה לו את העיטור הגבוה ביותר באנגליה.

פעם הוא נשאל מהו סוד ההצלחה שלו, או יותר נכון [2] מאיפה הוא לוקח את הכוחות האלו לעמוד בכל הלחצים הפיננסיים ושאר הקשיים שאיתם מתמודד שליח שמנהל אימפריה כזאת.

הוא סיפר, שבתור ילד בן תשע הוא היה לומד ב'חדר' מחתרת, דהיינו, באיזה מרתף עם עוד שנים שלשה ילדים. הם היו הולכים לשם בחושך וחוזרים כשעדיין שרר חושך כדי שלא יהיו אותם. רק ביום שישי הם היו צריכים לחזור הביתה לשבת לפני השקיעה, באור יום.

מרדף טראומטי

יום שישי אחד הוא היה בדרך הביתה עם חומש בידו, לפתע הוא מרגיש שיד ענקית נוחתת על כתפיו. הוא מיד ידע שהוא בצרות. הוא מסתכל אחורה ורואה גברתן עומד מאחוריו ושואל: "ילד מאיפה אתה חוזר?". הוא ענה: "מסבתא". "מה הספר שאתה מחזיק?", שאל הגברתן, והוא השיב: "ספר תשבצים". אותו 'למדן' לא ידע לקרוא עברית ולא יכל להוכיח שהילד משקר.

"איפה אתה לומד", שאל אותו האיש, וסודק ענה לו בשם של בית-ספר בעיר אחרת, כדי שהוא לא יוכל לוודא אם זה נכון או לא. האיש שחרר את הילד ואפשר לו להמשיך ללכת.

אבל הרב סודק שהיה אז ילד בן תשע שם לב שאותו ברנש ממשיך לעקוב אחריו. הוא הבין שהתכנית שלו זה לעקוב אחריו עד שהוא יגיע לביתו, ושם יתחיל לתחקר את אמא שלו ומי יודע לאיפה זה עוד יכול להידרדר.

הילד הבין שהוא חייב להיעלם ממנו והוא התחיל לרוץ. הילד רץ ואותו גברתן רץ אחריו. הוא נכנס לאיזשהו פארק גדול ושם הוא המשיך לרוץ אחריו במשך שעה וחצי עד ששקעה השמש ואותו אחד איבד אותו. אז הוא הצליח לחזור הביתה.

הוא סיפר שאותה שעה וחצי שבה הוא ברח מאותו גברתן הייתה הנוראה בחייו. הוא דמיין איך שהגברתן מוצא את ההורים שלו ומי יודע מה הוא עלול לעשות להם. אבל השעה וחצי הזאת, סיים הרב סודק, גם יצרה אותי, וכאילו נולדתי מחדש. באותו יום ראשון שאחרי שבת הוא ידע מי הוא והוא הבין שאף אחד לא יכול לעצור אותו (סופר ע"י הרב שניאור אשכנזי שלי).

התמסרות טוטאלית

בפרשת השבוע אנו קוראים על לידת משה רבנו. משה נולד בתקופה בה פרעה גזר "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו". המדרש מספר שעמרם בכלל לא רצה להמשיך להביא ילדים לעולם, וסרב ללדת ילדים כדי שייזרקו ליאור חלילה. "אמר עמרם לשווא אנו עמלין, עמד וגירש את

אשתו" (סוטה י, ב).

הייתה זאת בתו מרים ששכנעה אותו לחזור בו ולהמשיך ללדת ילדים. היא התנבאה ואמרה: "עתידה אמי שתלד בן שיושיע את ישראל" (שמו"ר א, כ"ב).

ואכן יוכבד התעברה וילדה ילד. לא סתם ילד, אלא מיד כשנולד "נתמלא הבית כולו אורה", כולם ראו שזה ילד מיוחד.

במשך שלושה חדשים אמו הצפינה אותו בבית, אבל היא חששה שהמודיעין המצרי יגלה אותו. היא הכניסה אותו לתיבה קטנה ואטומה שמים לא יכולים לחדור לתוכה, והשאירה אותו על שפת היאור, שכן הנילוס הוא נהר אדיר עם חיות מסוכנות בתוכו. אותו תינוק שלא נפרד מאמו במשך שלשה חודשים הושאר לבד לגורלו, בלי שאף אחד יודע מה יקרה לו.

הקב"ה עשה נס ובת פרעה ירדה ליאור מצאה את התיבה וגילתה ילד בוכה. הוא בכה כל כך חזק עד שזה עורר את רחמיה שעל אף שהיא מיד זיהתה שהוא מילדי העברים, היא החליטה לאמץ אותו לבן.

אין ספק שמשה רבינו עבר טראומה קשה, לפחות כמו ילד מאומץ שאמו ויתרה עליו. אבל בוא נראה איך הוא גדל, איך הטראומה הזאת השפיעה עליו ביודעין או שלא ביודעין.

הסיפור הראשון שהתורה מספרת עליו "ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם", ואז הוא רואה איך "איש מצרי מכה איש עברי מאחיו", הוא ראה נוגש מהממשל המצרי מלקה איש עברי.

"ויפן כה וכה", הוא הסתכל לימינו ולשמאלו "וירא כי אין איש", הוא ראה שאין אף אחד שקם להגן על אותו עברי מסכן שהנוגש מכה בו ורוצה להורגו. משה ראה שדם העברים הוא הפקר. הוא קם ועשה מעשה "ויך את המצרי ויטמנהו בחול", הוא נתן לו אגרוף והרג אותו במקום.

הרבי מחדד את הסיפור הזה. מה בעצם קרה כאן? משה גדל בבית פרעה כנסיך, שם היה לו כל טוב מצרים, "ולמרות כל זאת לא נשאר בבית המלך אלא יצא לראות בסבלותם של אחיו היהודים, כדי לראות אם ביכולתו לעזור להם, וכשנוכח לדעת שאיש מצרי מכה איש עברי מאחיו, לא חשש להעמיד את חייו בסכנה ובלבד שיוכל להציל את אחיו העברי מיד המצרי" (ביאורי החומש עמוד ע"ג). ואכן מיד הוצא עליו גזר דין מוות. ומשה היה מוכרח לברוח למדין.

משה לא באמת הכיר את אחיו היהודים. הוא גדל כמצרי לכל דבר, דיבר מצרית וחי בתוך הבית של האיש החזק בעולם. אף-על-פי-כן הוא הלך לחפש את אחיו העבדים שמדברים עברית וחיים באשפתות.

ולא רק שמשה עזר להם, אלא השליך חייו מנגד כדי להציל יהודי, וכתוצאה מכך הוא הוכרח לברוח למדין לתמיד ולחיות שם בתור העברי היחיד. שם במדין אפילו לא זיהו אותו כעברי, בנות

השעבוד שחיסן את העם

בשנת 1981 ב-30 למרץ צעיר בשם ג'ון הינקלי ניסה להתנקש בנשיא רונלד רייגן. הוא ירה שש יריות לכיוון הנשיא אך רייגן ניצל.

שבועיים מאוחר יותר, בהתוועדות י"א בניסן, הרבי התייחס לאירוע ההתנקשות. לאחר ששלח איחולי החלמה לנשיא, התייחס הרבי לעובדה שהמתנקש בא דווקא מבית עשיר שבו לא היה חסר דבר. וזה קרא דווקא בגלל "שלא עצבו אביו מימיו" (מלכים א, א, ו), אמר הרבי. המתנקש קיבל תמיד הכול ומעולם לא אמרו לו "לא".

מאידך, הוסיף הרבי, ההשקפה של היהדות היא "היזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה" (נדרים פא, א). דווקא בני עניים, אותם אלו שחוו טראומות קשות, דווקא מהם, ובגלל כל הניסיונות והקשיים שהם היו צריכים לצלוח, דווקא מהם מצפים לגדולות.

היהדות רואה בניסיונות הזדמנות לחשל את האדם ולחזק אותו ודווקא הוא גודל להיות אדם יותר מועיל לסביבה ולקהילה. (שיחות קודש תשמ"א חלק ג', עמ' 107 ואילך).

זו הייתה המטרה של גלות מצרים. דווקא השעבוד במצרים חישל את עם ישראל והכין אותם להיות העם הנבחר, כדי שיהיה בכוחם לא להתפעל משום מניעה ועיכוב ולהביא את דבר ה' לעולם.